

РЕКРЕАЦІЙНА ГЕОГРАФІЯ І ТУРИЗМ

УДК 911.3

Василь ДЖАМАН, Ярослав ДЖАМАН, Галина НАВРОЦЬКА

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ –
ЦЕНТР МІЖНАРОДНОГО ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ

У статті проаналізовані міжнародні наукові та освітні зв'язки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича як одного із напрямів розвитку міжнародного ділового туризму. Визначено рівень налагодження наукових і освітніх зв'язків ЧНУ з вузами Європи, Америки та інших регіонів планети, розкрито участь в міжнародних програмах ЄС, проаналізовано співпрацю в міжнародних двосторонніх і багатосторонніх наукових проектах, розкрито різноманітні напрями участі студентської молоді в міжнародних освітніх проектах.

Ключові слова: міжнародні зв'язки, міжнародні асоціації університетів, консорціум університетів, наукові проекти, освітні програми, міжнародний діловий туризм.

Вступ. У сучасному глобалізованому світі міжнародні зв'язки держав, регіонів, окремих міст, підприємств, організацій та установ істотно впливають на їх функціонування й розвиток. Глобалізація породила нові форми їх взаємовідносин. Тому реалізація курсу України на інтеграцію з Європейським Союзом і світовим співтовариством, забезпечення її входження в європейський та світовий економічний, політичний, правовий, освітній простір зумовлює як необхідність впровадження європейських і загальносвітових норм і стандартів в українську освіту, науку та культуру, так і презентацію та поширення власних наукових, технічних, освітніх, культурних досягнень. В умовах глобалізації повноцінна наукова і освітня діяльність можлива тільки завдяки інтеграції, тому формуючи власну національну систему освіти і науки потрібно враховувати сучасні глобалізаційні впливи. В цьому контексті міжнародна діяльність була і залишається важливою складовою функціонування сучасного університету, а динаміка розвитку міжнародних зв'язків Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (ЧНУ) – позитивна.

Мета і завдання дослідження. Метою пропонованого дослідження є розкриття міжнародних наукових і освітніх зв'язків Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича як одного із напрямів розвитку міжнародного ділового туризму. Завдання дослідження: визначити рівень налагодження наукових і освітніх зв'язків Чернівецького університету з вузами Європи, Америки та інших регіонів планети; проаналізувати участь ЧНУ в міжнародних програмах ЄС (Еразмус Мундус, TEMPUS та інших); розкрити напрями участі студентської молоді в міжнародних освітніх проектах і міжнародному співробітництві; проаналізувати співпрацю ЧНУ в міжнародних двосторонніх і багатосторонніх наукових проектах.

Виклад основного матеріалу. У 1999 році Чернівецький університет прийняли почесним членом Міжнародної асоціації університетів "PhiBetaDelta" (США). З 2000 року ЧНУ є членом Дунайської ректорської конференції, у 2009 році університет увійшов до Європейської асоціації університетів. Визначальним моментом було позитивне рішення про приєднання ЧНУ до Великої хартії університетів (Magna Charta Universitatum).

Чернівецький університет входить до складу Консорціуму університетів Республіки Молдова – Румунії – України (угода підписана 01.04.2011 р.), Консорціуму університетів України та Варшавського університету (16.01.2008), Буковинського університетського консорціуму – спільно з Буковинським державним медичним університетом (м. Чернівці) та Сучавським університетом "Штефан чел Маре" (09.06.2011), Консорціуму Східно-Європейських університетів (07.12.2014). Впродовж останніх десяти років Чернівецький національний університет розвиває тісні зв'язки з навчальними, науковими та культурними закладами 32 країн, кількість партнерів збільшилася до 124 [2]. Найтісніші зв'язки з Польщею (32 заклади-партнери), Німеччиною (13), Румунією (12), Росією (11), Молдовою (7), Австрією і Білоруссю (по 5), США, Чехією, Словаччиною (по 4), Канадою, Болгарією (по 3). ЧНУ співпрацює також із партнерами з Литви, Норвегії (по 2), а також Боснії і Герцоговини, Великобританії, Грузії, Естонії, Ізраїлю, Італії, Іспанії, Китаю, Латвії, Македонії, Мексики, Нідерландів, Південної Кореї, Сербії, Словенії, Туреччини, Франції та Хорватії. Інтенсивно розвиваються міжнародні зв'язки Чернівецького університету з багатьма організаціями, фондами і програмами. Серед них виділяються: Німецька академічна служба обмінів "ДААД", Гете-інститут, Американська програма академічних обмінів імені Фулбрайта, Корпус Мир, Австрійська академічна служба обмінів,

Католицька академічна служба обмінів.

ЧНУ приймає активну участь у міжнародних проектах. Серед них важливе значення мають проекти європейської програми Еразмус Мундус – освітньої програми Європейського Союзу, яка спрямована на активізацію міжнародного співробітництва. ЧНУ – учасник 6 проектів цієї програми: EMERGE, emp-aim, EUROEAST, IANUS, IANUS II, HUMERIA. Студенти і науковці мають змогу отримувати стипендії від ЄС для семестрового чи двосеместрового навчання (за умовами деяких проектів – повного курсу навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра), а також для проведення наукових досліджень та викладацької діяльності в країнах ЄС. У 2014 році в проектах програми Еразмус Мундус 39 викладачів, аспірантів та співробітників, а також 23 студенти Чернівецького національного університету вибороли стипендії (у 2013 р. стипендіатів було 37, у 2012 р. – 12).

У ЧНУ, починаючи з 2011 року, виконуються 8 проектів за програмою TEMPUS: Cap4Com, TRUST, CuQ, EcoBRU, INOTLES, PICASA, CABRIOLET, EANET. TEMPUS – програма зовнішньої допомоги Європейського Союзу, її мета – сприяти модернізації системи вищої освіти у країнах-партнерах (країнах-сусідах) ЄС через активізацію співпраці між вищими навчальними закладами держав – членів ЄС та країн-партнерів. У проекті EANET, координатором якого є університет прикладних наук м. Амстердам, ЧНУ виступає співкоординатором.

Інші проекти, профінансовані Європейським Союзом, які виконуються в ЧНУ: програма Жана Моне (з 2011 р.), проект "Всебічне вивчення європейської інтеграції", Спільні операційні програми Румунія – Україна – Республіка Молдова (2007-2013 рр.) [2].

Шлях до справжнього визнання університету, зростання його наукового авторитету – це публікації в рейтингових вітчизняних та, особливо, зарубіжних наукометричних виданнях. ЧНУ посів п'яте місце в рейтингу вищих навчальних закладів України за показниками наукометричної бази даних Scopus (станом на серпень 2014 р.): кількість публікацій у Scopus – 1991, цитувань – 6151, індекс Гірша (h – індекс) – 38. Зростають вимоги до якості наукової роботи і публікацій у фахових наукових виданнях Чернівецького університету. Для цього створені редакційні ради, до складу яких увійшли провідні вчені зарубіжних країн. Наприклад, до редакційної ради "Наукового вісника ЧНУ" серії "Географія" включені: І. Стебельський (Канада), П. Спішак (Словач-

чина), В. Сурд (Румунія), О. Володченко (Німеччина), В. Андрейчук (Польща), К. Місевич і М. Куниця (Росія). Географи ЧНУ обрані до редакційних наукових комітетів зарубіжних фахових видань: проф. В. Руденко (Geographia Cassoviensis (Словаччина), Edukacja biologiczna i srodowiskowa (Польща), Analele Universitatii "Stefan cel Mare" і Journal of Settlements and Spatial Planning (Румунія)), проф. В. Джаман (Slupskie prace Geograficzne (Польща)).

Науковці ЧНУ приймають активну участь у міжнародних наукових конференціях, симпозиумах, семінарах. У свою чергу, щорічно у Чернівецькому університеті організовується і проводиться 15-20 міжнародних наукових конференцій.

У Чернівецькому університеті ведеться підготовка фахівців вищої кваліфікації (за освітніми рівнями бакалавр, спеціаліст, магістр) для інших країн. Кількість іноземних громадян, що навчаються в ЧНУ, біля 50. Найбільше студентів-іноземців з Молдови (на початок 2014-2015 навчального року – 29 осіб) завдяки "Протоколу про співробітництво в галузі освіти між Міністерством освіти і науки України і Міністерством освіти Республіки Молдова" і Російської Федерації (12 осіб). Крім того навчаються громадяни Китаю (3 особи), Азербайджану (2 особи), Німеччини, Білорусі, Вірменії та Йорданії (по 1 особі). Іноземні громадяни здобувають різні професії, навчаючись у 2 інститутах і на 10 факультетах Чернівецького університету.

В ЧНУ за останні 5 років (2010-2014) було прийнято 2386 співробітників і студентів вузів-партнерів. Викладачі та наукові співробітники відвідують Чернівецький університет з метою читання лекцій, стажування, виконання спільних проектів; студенти – для навчання, проходження навчальних практик, занять у літніх школах (українсько – польських, українсько – румунських, українсько – німецьких). Найчастіше навчальні практики на базі ЧНУ проходять студенти вузів-партнерів з Польщі, Румунії, Німеччини, Австрії, Молдови. У рамках європейської програми Еразмус Мундус в ЧНУ в 2014 році проходили семестрове навчання в магістратурі студенти Вільного університету міста Берліна, Єнського університету (Німеччина), Університету міста Гронінген (Нідерланди).

Серед міжнародних двосторонніх наукових програм ЧНУ виділяються: проект "Історико-етнографічна спадщина – складова сталого розвитку туризму на Буковині" (спільно з Сучавським університетом Румунії, обсяг фінан-

сування – майже 1,5 млн. євро); "Партнерство в рамках проекту "Історична частина міста" (спільно з Університетом прикладних наук м. Любека, Німеччина) за фінансової підтримки Німецької академічної служби обмінів (ДААД) та Федерального Міністерства економічної співпраці та розвитку Німеччини (бюджет – 300 тис. євро). За 6 років співпраці з Католицьким університетом Фрайбурга (Німеччина) за підтримки Фонду з міжнародної співпраці (GIZ) та ДААД реалізовано 5 проектів: "Підтримка демократії в Україні через розвиток громадянського суспільства та мережевої роботи", "Біографія та ідентичність в соціальній роботі", "Соціальна робота як професія людських прав" та ін., а також ДААД підтримала ще два нових проекти.

При ЧНУ діють: Центр європейських студій (CES), Центр євроатлантичної інтеграції та безпеки, Науково-дослідний інститут європейської інтеграції та регіональних досліджень, Центр німецькомовних студій "Gedankendach", Центр славістичних студій "Slavia", Центр порівняльної румунської філології імені Г. Бостана, Центр канадських студій імені Рамона Гнатишина, Центр американських студій, Центр юдаїки, Центр Буковинознавства, Центр богемістики, Центр "Східна школа польських студій імені Антона Кохановського", Центр румунських студій, Центр економічних досліджень імені Йозефа Шумпетера, Австрійська бібліотека. Зокрема, Центр німецькомовних студій "Gedankendach" (створений в 2009 році) об'єднує діяльність як у сфері освіти та науки, так і культури та мистецтва. Його діяльність здійснюється за підтримки ДААД та Гете-інституту, він виступає спів-організатором або координатором численних проектів з німецькими партнерами.

Міжнародна діяльність ЧНУ привертає увагу як іноземних фондів, представництв, організацій, так і окремих фахівців, які виявляють бажання працювати в Чернівецькому університеті як на волонтерських засадах, так і офіційно працевлаштованими. Впродовж останніх років в ЧНУ на різних факультетах викладали представники Корпусу Миру (9 викладачів), Австрійської кооперації (8), програми ім. Фулбрайта (10 викладачів).

У свою чергу, за 2010-2014 роки у закордонних відрядженнях побували 4223 співробітники і студенти Чернівецького національного університету, які прийняли участь у наукових конференціях, симпозіумах, семінарах, стажуваннях, навчанні, у виконанні спільних наукових досліджень і проектів, читанні лекцій тощо. За різноманітними освітніми та наукови-

ми програмами, міжуніверситетськими угодами, а також стипендіями різних фондів за кордоном навчалися та стажувалися 1575 студентів ЧНУ. Семестровий курс навчання або магістратуру студенти проходили у таких університетах-партнерах: Вільний університет м. Берліна, Західно-Саксонський вільний університет м. Цвікау, Університет прикладних наук м. Любек (Німеччина), Варшавський та Ягеллонський університети, Краківська політехніка, Університети м. Слупськ та м. Лодзь (Польща), Клузький, Яський та Сучавський університети (Румунія), Університети м. Клагенфурт, м. Грац та м. Лінц (Австрія), Університет Лок – Хейвен (США), Лотаринзький університет (Франція). ЧНУ має магістерські програми подвійних дипломів із Краківською політехнікою, Ягеллонським університетом, "Студіями Східної Європи" Варшавського університету (Польща), підписана Угода щодо запровадження програми подвійного диплома магістра з університетом "Микола Ромеріо" (м. Вільнюс, Литва). Випускники ЧНУ навчаються в аспірантурі Педагогічного університету в Кракові.

Про міжнародний авторитет ЧНУ свідчить присвоєння його науковцям звання "Почесний доктор" Саскачеванського (Канада), Сучавського (Румунія) та Бельцького (Молдова) університетів, присудження 14 грантів викладачам, аспірантам та студентам університету, премії Галілео Галілея, визнання Міжнародним біографічним центром у Кембриджі двох чернівецьких професорів "Людиною року" тощо. Водночас, "Почесними докторами" Чернівецького національного університету обрані: Рамон Джон Гнатишин (генерал-губернатор Канади), Рой Романів (Прем'єр-міністр провінції Саскачеван, Канада), Едгар Бусек (екс-віце-канцлер Австрії), Джордж Айвені (президент Саскачеванського університету), Йосиф Антохій (професор Боннського університету), Хайнц Фішер (голова Національної Ради Австрії), Аркадій Жуковський (історик та громадсько-політичний діяч, Франція), Рудольф Вагнер (історик та громадсько-політичний діяч), Георг Зімнахер (голова ради депутатів землі Швабії, Німеччина), Костянтин Попович (дійсний член Академії наук Молдови), Карл Андервальд (заступник губернатора землі Карінтії, Австрія), Емануел Діаконеску і Адріан Граур (ректори Сучавського університету "Штефан чел Маре", Румунія), Іон Ребушапка (голова українців Румунії), Асіт Саркар (радник президента Саскачеванського університету), Любомир Винар (професор Кентського університету, США; голова наукової ради сві-

тового Конгресу Українців), Бернгард Штілфрід (президент Австрійського Культурного Союзу), Євген Царьков (завідувач кафедри Ризького технічного університету, Латвія), Степан Козак (завідувач кафедри українознавства Варшавського університету, Польща), Влодзімеж Бонусяк (ректор Жешувського університету, Польща), Санда-Марія Арделяну (проректор Сучавського університету "Штефан чел Маре"), Ерцгерцог Отто фон Габсбург (доктор політичних та соціальних наук), Адам Фаловський (завідувач кафедри україністики Ягеллонського університету, Польща), Вацлав Павлічек (голова правління фундації Йозефа, Марії та Зденки Главкових, Чехія).

Координатором всезростаючої міжнародної діяльності ЧНУ виступає відділ міжнародних зв'язків, який створений для розробки та впровадження стратегії міжнародної діяльності, розширення й поглиблення міжнародних зв'язків, сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері освіти та науки.

Важливо, що Чернівецький університет (один із найстаріших класичних університетів України) розміщений у величній будівлі сучасних Чернівців – комплексі, спорудженому в 1864-1882 рр. як резиденція буковинських митрополитів за проектом відомого чеського архітектора Йозефа Главки. Роботи інтер'єрів виконані віденськими художниками К. Іобстом, І. Кляйном, чеським К. Свободою, буковинськими Е. Бучевським і Є. Максимовичем. Стиль будівель еkleктичний з домінуючим мотивом візантійської та романської архітектури. Чернівецький університет було засновано указом австрійського імператора Франца Йозефа I від 31.03.1875 р., урочисте відкриття університету відбулося 04.10.1875 р. під назвою Чернівецький університет імені Франца Йозефа. Тут викладали і вели дослідницьку роботу науковці європейського та світового рівня: економіст Й. Шумпетер, юрист Г. Гросс, історик Р. Кайндль, фізик В. Рубінович, славіст О. Калужняцький, мовознавець С. Смаль-Стоцький та ін. Після розпаду Австро-Угорської імперії у 1918 р. університет до 1940 р. вважався румунським (Universitatea Regele Carol I din Cernauti). У 1940 р. після входження Північної Буковини до складу Української РСР університет реорганізовано у державний вищий навчальний заклад з українською мовою навчання. У 1989 р. університетові присвоєно ім'я буковинського письменника Юрія Федьковича, у 2000 р. – надано статус національного.

28 червня 2011 р. 35 сесія Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО прийняла рішення

включити архітектурний ансамбль колишньої Резиденції митрополитів Буковини і Далмації (нині центральний корпус ЧНУ) до списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Це третій український об'єкт за часом входження до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Іноземних партнерів ЧНУ приваблює й архітектура самого міста. Чернівці – одне з небагатьох міст України, яке по праву вважається перлиною архітектури. Центральна частина міста, загальною площею 226 га, має статус заповідної території [1, с. 20]. Тут багато пам'яток містобудування: ансамблі площ Театральної та Центральної, вулиць О. Кобилянської, Головної, І. Франка, окремі споруди. На державному обліку в історичній частині Чернівців знаходиться 706 пам'яток архітектури, 20 з них загальнонаціонального значення. Історико-архітектурна спадщина старої частини міста – це цілісний, добре збережений ансамбль XIX – початку XX століть, відомий своїми стильними сецесійними спорудами, які створені представниками австрійської школи модерну Отто Вагнера. Збереглося і декілька пам'яток архітектури XVII-XVIII століть (дерев'яні церкви) [1, с. 20-22]. У Чернівцях представлені різноманітні архітектурні стилі: романський, готичний, візантійський, класицизм, модерн, неокласика, мавританський, бароко, псевдобароко, флорентійський, еkleктика та інші. Багато архітектурних споруд поєднують у собі різні стилі та напрями будівництва.

Висновки. Отже, Чернівецький національний університет приймає активну участь у міжнародній науковій та освітній діяльності, розширюючи і поглиблюючи міжвузівські зв'язки на двосторонніх і багатосторонніх угодах, зміцнюючи свої позиції як потужний центр міжнародного ділового туризму. Кількість закордонних партнерів перевищує цифру 120, ЧНУ є членом Європейської асоціації університетів "Велика Хартія", почесним членом Міжнародної асоціації університетів "Phi Beta Delta" (США), членом чотирьох консорціумів університетів, у т.ч. "Консорціуму Східно-Європейських університетів", що об'єднує 11 вузів регіону, тощо. Зростає міжнародний авторитет ЧНУ як центру науки, освіти, культури і туризму. Архітектурний ансамбль центральних корпусів університету (колишньої Резиденції митрополитів Буковини і Далмації) і старої частини міста зацікавлюють іноземних партнерів, виступаючи одночасно привабливими туристичними об'єктами.

Література:

1. Буковина туристична: Путівник / Упорядники: П. Брижак, В. Приказка, С. Щербатих. – К.: Світ успіху, 2005. – 216 с.
2. Загальна інформація. Міжнародна діяльність. [Електронний ресурс]. Офіційний сайт Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Режим доступу: www.chnu.cv.ua.

References:

1. Bukovy`na tury`sty`chna: Putivny`k / Uporядny`ky`: P. Bry`zhak, V. Prys`kazka, S. Shherbaty`x. – K.: Svit uspixu, 2005. – 216 s.
2. Zagal`na informaciya. Mizhnarodna diyal`nist`. [Elektronny`j resurs]. Oficijny`j sajт Chernivecz`kogo nacional`nogo univerty`s tetu imeni Yuriya Fed`kovy`cha. Rezhy`m dostupu: www.chnu.cv.ua.

Резюме:

В.А. Джаман, Я.В. Джаман, Г.Б. Навроцкая. ЧЕРНОВИЦКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ – ЦЕНТР МЕЖДУНАРОДНОГО ДЕЛОВОГО ТУРИЗМА.

В статье проанализированы международные научные и образовательные связи Черновицкого национального университета имени Юрия Федьковича как одного из направлений развития международного делового туризма. Определен уровень налаживания научных и образовательных связей ЧНУ с учебными, научными и культурными учреждениями Европы, Америки и других регионов планеты – свыше 120 учреждений-партнеров из 32 стран. Наиболее тесные связи с Польшей (32 партнера), Германией (13), Румынией (12), Россией (11), Молдовой (7), Австрией, Беларусью (по 5), США, Чехией, Словакией (по 4), Канадой, Болгарией (по 3). Интенсивно развиваются международные связи Черновицкого университета со многими организациями, фондами и программами, среди которых выделяются Германская академическая служба обменов (DAAD), Гёте-институт, Американская программа академических обменов имени Фулбрайта, Корпус Мира, Австрийская академическая служба обменов, Католическая академическая служба обменов. ЧНУ – член Европейской ассоциации университетов "Большая Хартия", почетный член Международной ассоциации университетов "PhiBetaDelta" (США), член Дунайской ректорской конференции, член четырех консорциумов университетов, в том числе "Консорциума Восточно-Европейских университетов", объединяющего 11 вузов региона.

Раскрыто участие ЧНУ в международных программах Европейского Союза: Эразмус Мундус (участник 6 проектов: EMERGE, emp-aim, EUROEAST, IANUS, IANUS II, HUMERIA), TEMPUS (участник 8 проектов: Cap4Com, TRUST, CuQ, EcoBRU, INOTLES, PICASA, CABRIOLET, EANET), Жана Моне, "Всестороннее изучение европейской интеграции", Общие операционные программы Румыния – Украина – Республика Молдова (2007-2013 гг.) и др. Проанализировано сотрудничество в международных двусторонних и многосторонних научных проектах, раскрыты разнообразные направления участия студенческой молодежи в международных образовательных проектах.

Ключевые слова: международные связи, международные ассоциации университетов, консорциум университетов, научные проекты, образовательные программы, международный деловой туризм.

Summary:

V.O. Dzhaman, Ya.V. Dzhaman, G.B. Navrotska. CHERNIVTSI NATIONAL UNIVERSITY – A CENTER FOR INTERNATIONAL BUSINESS TOURISM.

In the article the international scientific and educational relations of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University are analyzed as one of the directions of the development of international business tourism. The level of establishing of the scientific and educational relations of CHNU with educational, scientific and cultural institutions from Europe, America and other regions of the planet was determined. In total there are more than 120 partner institutions from 32 countries. The closest ties there are with Poland (32 partners), Germany (13), Romania (12), Russia (11), Moldova (7), Austria and Belarus (5 in each country), USA, Czech Republic, Slovakia (4 partners in each country), Canada and Bulgaria (3 in each country). International relations of Chernivtsi National University with numerous organisations, foundations and programs (those include the German Academic Exchange Service (DAAD), Goethe-Institut, Fulbright Program in Ukraine, Peace Corps, Austrian Academic Exchange Service (OeAD), Catholic Academic Exchange Service (KAAD) and many others) are being intensively developed. CHNU is the member of European University Association – Magna Charta, the honorary member of is the International University Association (Phi Beta Delta Society, USA), the member of Danube Rectors' Conference (DRC), the member of four University Consortia, including Eastern European Universities Consortium which unites 11 HEIs of the region.

We have researched the CHNU's participation in the EU international programs: Erasmus Mundus (the member of 6 projects: EMERGE, emp-aim, EUROEAST, IANUS, IANUS II, HUMERIA), TEMPUS (the member of 8 projects: Cap4Com, TRUST, CuQ, EcoBRU, INOTLES, PICASA, CABRIOLET, EANET), Jean Monnet Programme, Complex Research of European Integration, Joint operation programs Romania – Ukraine – Republic of Moldova (2007-2013) and others. We have analyzed cooperation and international and multi-partner scientific projects and we have shed some light upon different directions of student participation in international educational projects.

Key words: international ties, university international associations, universities' consortium, scientific projects, educational programs, international conference and business tourism.